

N

R

T

E

יום ב', 5.6.1967

המפקדה העיקרית של חטיבת-החי"ר של אל"מ אהרן היתה ממוקמת, זה היום הרביעי, בתוך חורש עצי-מחט ואקליפטוסים, לא הרחק מצומת מגידו. עבודה קדחתנית התנהלה באגפיה השונים של המפקדה, טלפונים צילצלו, פקודות הורצו ותדריכים להיערכות בהגנה הוכתבו. בכל שרר מתח. מזה ימים אחדים היה כוח זאב מחופר במערכי-הגנה. מוראל היחידה כולה היה גבוה, וחלק מאנשיה אף הספיק לבקר בבית בסוף השבוע האחרון. בשעות הערב התקבלה הוראה ממפקדת החטיבה, בה נאמר כי משימתו של זאב תהיה לטהר את ג'נין, לאחר כיבושה על-ידי השריון.

זאב מסר את עיקרי המשימה לסגנו, השאיר לטיפולו את הבעיות השוטפות — והוא עצמו יצא למפקדת החטיבה כדי לאסוף נתונים רבים ככל האפשר על המשימה, על האויב שמולו ועל אופי העיר ותושביה. לאחר הקרב התברר כי בג'נין ובכפרים שמסביב לה היה כגודל-חי"ר מחופר בחלקו, פחות פלוגה הערוכה במוצב פלוגתי בתל-תענך. כן נמצאה במקום פלוגת טנקי "פטון", נשק ארטילרי בכמות בלתי-ידועה, סוללת תותחים-נ"ט ויחידות הנדסה ומנהלה. בשעות-הערב המאוחרות של אותו יום הוחלפו אנשי זאב ביחידה אחרת שתפסה את מערכי-ההגנה, וכל הכוח הוסע באוטובוסים לשטח-הכינוס. לאחר חצות, משהגיעו אחרוני האנשים למקום, נתקבלה הפקודה לתזוזה צפונה, הואיל והאיזור הקודם מועד היה להפגזת אויב, לאור ניסיון אותו בוקר, בו הופגזו יישובים בנשק ארטילרי. האנשים חפרו שוחות אישיות וניתנה להם אפשרות למנוחה, אך הוקפד על קיום כוננות לתזוזה מיידיית.

יום ג', 6.6.1967

בשעה 0100 הורה אל"מ אהרן לכוח חטיבתי שהיה מורכב מיחידת-הסיור, תותחין-נ"ט וכיתת מרגמות 81 מ"מ, בפיקוד סגן-מפקד החטיבה שאול, לטהר את ציר מגידו, לבדוק

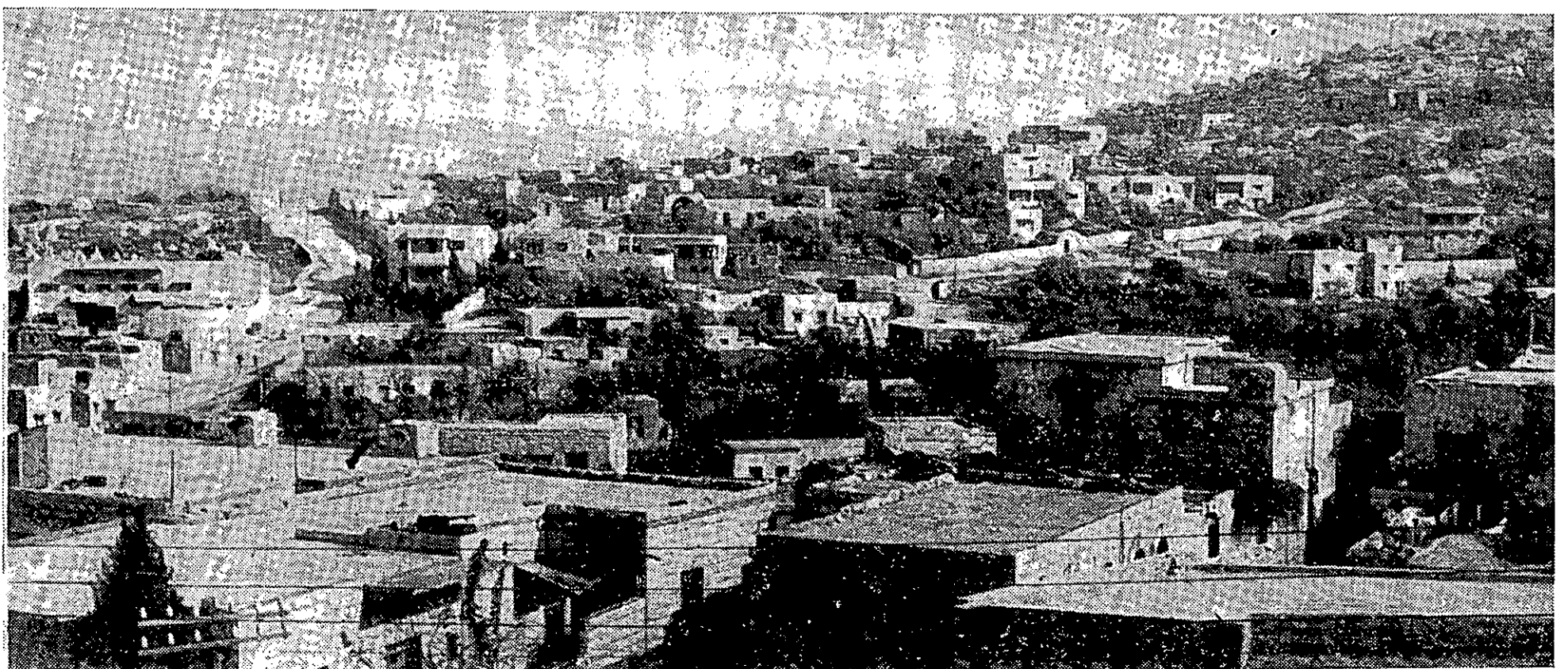
ג'נין — מראה כללי

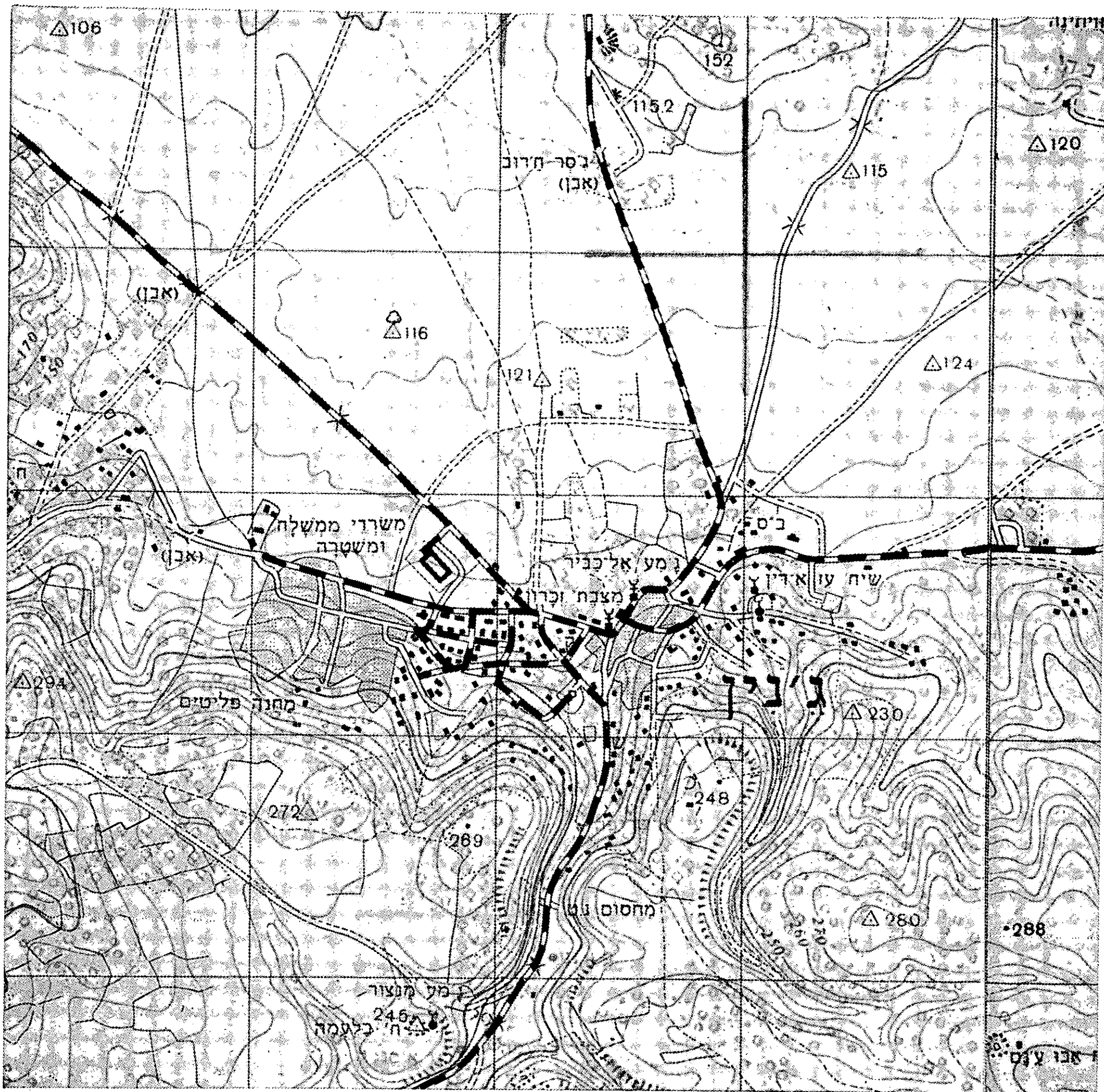
את תל-תענך ולפתוח את הציר לתנועה. הוא הדגיש כי אין להתכתש עם האויב אשר בתל, וכי משימה זו תוטל על כוח-שריון שעמד להגיע לגזרה בבוקרו של היום. הגישה העלו כי התל ניטש מחייליו עוד באותו לילה. הודעה על כך הועברה לאהרן, וב-0640 פקד הלה על זאב להניע את יחידתו בציר מגידו ולפגשו לא הרחק מן התל למתן פקודות אחרונות.

באותו בוקר כבר פעלה בג'נין חטיבת-שריון שלנו, זו של אל"מ משה, אך משיצאה זו מן העיר כדי לקדם את פני השריון הירדני, חזרו כוחות האויב ותפסוה בשנית.

זאב, מפקד הכוח מספר:

„נפגשתי עם מפקד החטיבה על-יד חורשת-אורנים מזרחה לתל-תענך. השעה היתה אחרי 0730, ובאותה עת תקפו שני מטוסי-אויב מסוג „הנטר“ את האיזור. אל"מ אהרן הורה לי לתקוף מייד את ג'נין ולהשלים את כיבושה במהירות האפשרית. קראתי אלי את המ"פים ובנוסף קצר קבעתי מי יתקוף מימין, מי במרכז, מי בתווך ומי מאחור — בעתודה. תכנית היתה פשוטה; כוח-חוד, המורכב מן הסיירים הרכובים על ג'יפים ויחידת-נ"ט, ינוע קדימה; פלוגה ב', בפיקודו של דב המכונה „ינקי“, תנוע אחריהם בציר הכביש לבניין המשטרה, ולאחר שתכבוש אותו תמשיך למרכז העיר כדי לתפוס את הבתים הגבוהים שבאגף המזרחי של העיר; פלוגה ג', בפיקודו של אריה המכונה „וויסר“, תתקוף באיגוף ימני ותשתלט על מבואותיה המערביים של העיר; פלוגה ד', בפיקודו של שחר, תימצא בתווך בין שתי הפלוגות, תחצה את העיר ותעלה לבתיה העליונים; ואילו פלוגה א', בפיקודו של עוזי, תנוע במרכז הכוח אחרי פלוגתו של שחר — ותשמש עתודה לכיבוש. פלוגה זו תסרוק בדרכה את מבני הציבור באיזור מחנה-הפליטים. מפיקדת הכוח תתמקם בבניין המשטרה לאחר כיבושו, וגם

מפת ג'נין — 1:25,000

פלוגה ב' אשר המשיכה בנסיעה אחרי ג'יפלי-הסיוור ונכנסה עמהם לחצר-המשטרה. במקום זה ירדו האנשים ונערכו לתפיסת הבניין.

אריה, מפקד פלוגה ג', הוליך את הפלוגה לעבר האגף המערבי והגבוה של השטח הבנוי, תוך כדי סריקת השטח וזיהור הבתים. מגמתו הסופית היתה גבעה 249.5, החולשת על מערב ג'נין וכן על כביש ג'נין-קבטיה. תוך-כדי העליה לשטח הגבוה נפתחה על הפלוגה אש מקבוצת אוהלים ומשורת בתים שמעליה. לעבר הבתים הושבה אש מרומי-רימון נגד-

תחנת-איסוף הפצועים תימצא באותו מקום. "המשכנו לנוע באוטובוסים, ובהתקרבותנו למרחק של מאות-מטרים אחדות מבניין המשטרה הוריתי למ"פים בסימונייד להתפרס למבנה אותו קבעתי; על כוח-החוד פקדתי להיערך להתקפה".

סגן מפקד הכוח, שאירגן את השיירה בצאתה משטח הכינוס, קבע את סדר-התנועה על-פי פעילותן של הפלוגות. משוכנס החוד לתחום-האש של האויב, נעצרה שיירת-האוטורבוסים, כל פלוגה ירדה ונערכה לתנועה רגלית — להוציא

משטרת ג'נין

אנשיו לעבר מחנה הפליטים שבאגף המערבי של העיר. בהי-
כנסם לאיזור מחנה הפליטים התפצלה הפלוגה לשני כוחות
ושניהם סרקו שני רחובות במקביל, עד הגיעם לקצה המחנה
בו נעצרו והמתינו — בהתאם להראותיו. מאוחר יותר, לאחר
שתפסו יתר הפלוגות את יעדיהן, קודמה הפלוגה ותפסה את
גבעה 271.5, שהיא מן הגבוהות באגפה המערבי של ג'נין,
וחולשת על העיר ועל הדרך לכפר בורקין.

אילן, קצין התותחנים נ"ט, מספר:

„קיבלתי פקודה לנוע בחוד לעבר המשטרה. בטווח 800
מטרים מבניין המשטרה פתחתי בירי לעברו. אחר-כך
המשכנו להתקדם ותפסנו עמדות בטווח 400 מטרים
ממנו. חיילי האויב החלו צולפים עלינו, וחייל שנמצא
לידי נפצע. הורדנו את ראשינו, ורק אני נשארת
בתצפית. לא גיליתי כל מטרות, ולפיכך נשארנו בהמ-
תנה, במגמה לסייע לכוחותינו כבסיס-אש.

„לפתע נשמעה מעל לתותח שלי שריקת פגז, ולאחר
מכן — התפוצצות חזקה מאחורינו. הדבר נשנה ליד
התותח של צוות מס' 2, וחזר בשלישית — ליד התותח
שהיה חשוף בשטח. הבחנתי כי הצוות משנה את עמד-
תו לעבר האגף, והוריתי לצפות על השטחים כדי
לגלות את מקור האש. תרתי במשקפת לאורך הרכסים
שממולנו, עד שלבסוף הבחנתי על הרכס שבאגף המזר-
רחי של העיר בתמרת-עשן העולה מעל שיח. דבר זה
נראה חשוד בעיני, והחלטתי לירות פגז לעבר מטרה
זו. כיוון שהתותחן לא זיהה את המטרה, נאלצתי לכוון
את התותח לשיח — והדבר גזל זמן רב. אמדתי את
הטווח ל-1,800 מטרים ונתתי פקודת-אש. הפגז הראשון
נפל בטווח קצר מדי, ועל-כן צעקתי, הוסף מאתיים!
הפגז השני נורה ופגע בשיח, העיף את הענפים שמ-
סביב — ואז נתגלה טנק, פטון מוסוה היטב. הודעתי
מייד למפקדי הצוותים לצפות לעבר מקומות פגז-
עותי, אולם מחוסר משקפות ועקב תנוחת עמדותיהם
לא הצליחו לזהות את המטרה. לאחר הפגז השני תיקן
התותחן שלי את פני-העדשה, ובירי השלישי פגע
בטנק. המשכתי בירי לעברו, ופגעתי בו בשני פגזים

טנקים. לאחר חילופי-אש נסוגו הירדנים, והפלוגה המשיכה
בתנועתה. במעלה הגיא נתגלו נכתה שני טנקים של האויב
שזה עתה נפגעו, וקבוצת חיילים שלידם פתחה על הפלוגה
באש. הושבה אש, ולאחר מכן נמצא במקום קצין ירדני הרוג.
בהגיע המ"פ לגבעה אותה אמור היה לתפוס — 249.5 —
דיווח לזאב כי מעבר לכביש קבטיה, על הגבעה שממול, מזהה
הוא טנקי אויב, דרגי מנהלה וכן חיילים המתרוצצים בשטח.
פלוגתו נערכה במקום להגנה. מפקד-פלוגה ד', שחר, נע עם
אנשיו בתווך בין פלוגת דב לפלוגת אריה. אחר-כך פנה
מערבה, חצה את השטח הבנוי של מחנה הפליטים, ובאיגוף
עמוק ממערב ירד לכביש ג'נין-קבטיה. תוך-כדי התנועה
נורתה על הפלוגה אש וחיילים אחדים נפצעו, אולם לא נת-
גלתה התנגדות-של-ממש. שחר שמע באלחוט את דיווחו של
אריה למפקד הכוח וחשש כי בשל קסדותיהם של חייליו
(שדמו לקסדות הירדנים) חשב אריה את אנשיו לכוח-אויב —
ודיווח בטעות. לפיכך ציין לזאב את מקומו המדויק, והלז
הורה לו על משימה חדשה — חסימת הכביש. שחר הציב את
חייליו משני עברי הכביש וחסם לכיוון קבטיה.

אלה קורות יואל, קצין מאותה פלוגה:

בדרכם לחסימה נותקו חיילים אחדים, וביניהם יואל, מן הגוף
העיקרי של הפלוגה — ומצאו עצמם במבואותיה הדרומיים של ג'נין
כשמקלע-אויב מרתק אותם באש. ניסיונות נועזים לשתק את
המקלע עלו בתוהו, ולבסוף נפצע יואל בזרועו ובמותנו. זב דם
ומטושטש מכאבים ירד עם שני חיילים לכביש קבטיה, ולתמהונו
נתגלתה מולם שיירת משאיות של האויב וחיילים מתרוצצים ביניהן.
יואל לא איבד את עשתונותו, ובהבחינו בקצה השיירה באמבולנס
צבאי שפניו לג'נין, ניגש אל הנהג המופתע ו„שיכנע" אותו לנסוע
לכיוון כוחותינו. כדי להבהיר לחיילינו מי הנוסעים באמבולנס
הושב יואל חייל לבוש בגדים מנומרים על מכסה המנוע, וכך נסעו
בצוותא שלוש חיילים ישראלים ושלוש פצועים ירדנים ישר
לשטח אשר נתפס עלידי כוחותינו, עד שנעצרו עלידי הגיפים
של אילן. בכתב הציון-לשבח של יואל נאמר: „תוך היותו פצוע
השתלט על אמבולנס-אויב והכריח את נהגו, על כל הנמצאים בתוכו,
להביאו לתחנת איסוף-פצועים... גילה תושיה ואומץ לב למופת.”

המ"פ עוזי, אשר פלוגתו שימשה עתודה גדודית, הוליד את

נוספים. הסימן לפיו זיהיתי את הפגיעה היה הבהקראש חזק אשר פרץ בעת הפגיעה, בעוד שבפגיעות הראשונות היתמרו עשן ואבק בלבד. מן הרכס המזרחי לא הוסיפו עוד לירות עלינו. ברצוני לציין כי בעת הצליחות עלינו נוכחתי לדעת כי הקשר הוא עניין מיותר והדבר הטוב ביותר שיש לעשותו הוא לחקות את פעולות המפקד. חיקוי כזה חוסך הסברים מיותרים באל-

חוט, ומקצר את משך הפעולות תחת אש ובתנאי קרב.

אילן, מפקד הסיירים, מספר:

„קיבלנו את הפקודה להיכנס לחצר המשטרה שעה שנענו בחדר בציר הכביש, כ-400 מטרים מן המשטרה. לא ידענו אם מצוי בבניין כוח-אויב, וגם לא נאמר לנו דבר על-כך. במשך כל העת ירו עלינו מכיוון

פרשת ג'נין - יוני 1948

אחד הקצינים הבכירים של החטיבה מספר:

לפני 20 שנה — בימים הראשונים של יוני 1948 — החלה חטיבת „כרמלי“, ביחד עם יחידות מחטיבת „גולני“, להתרכז להתקפה על ג'נין. הכוחות נעו בהתאם לתכנית דלהלן: גדוד 21 של „כרמלי“ היה אמור לכבוש את הרכסים שמדרום-מערב לעיר ולהתבסס עליהם; גדוד 22 של החטיבה היה אמור לכבוש את השטחים השולטים ממזרח לעיר; גדוד 13 (מחטיבת „גולני“) — את הכפרים שעל ציר התנועה אל העיר; ואילו הטור המשוריין, שבפיקודי, אמור היה — לאחר הכיבוש — להיכנס העירה בכביש הראשי, ולנצל את ההצלחה בכיוון שכס.

ההתקפה נערכה במשך הלילה. גדוד 21 כבש את כל יעדיו, ואילו גדוד 22 — רק חלק מהם. גדוד 13 מילא את משימתו, ועם בוקר החלה הפריצה לכיוון העיר. ואולם, באותה שעה החלה התקפת הנגד העיראקית, שכוונה בעיקר אל מוצבי גדוד 21; ההפגזה האר-

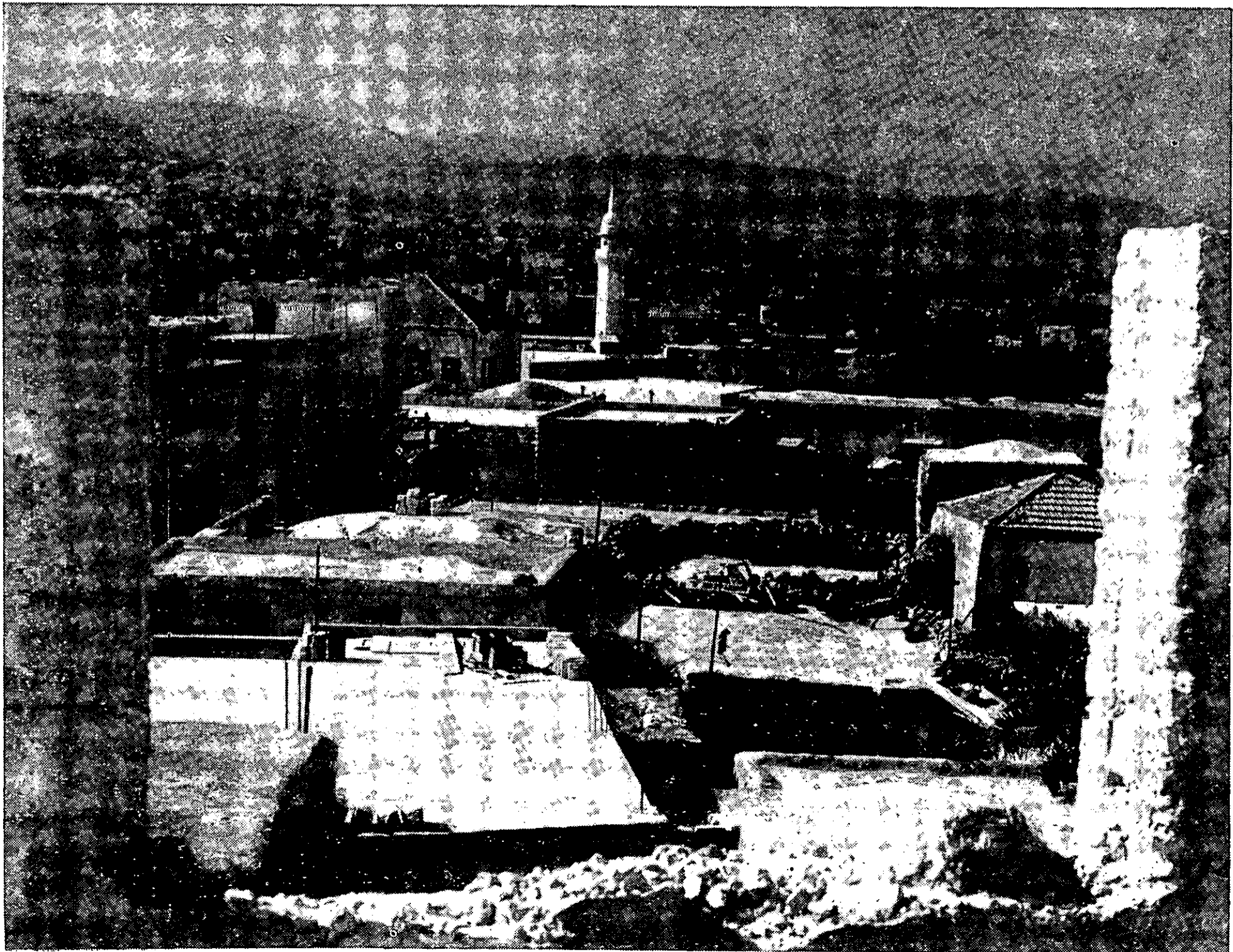
טילרית של האויב הופנתה גם אל הטור המשוריין ואל המשלטים שלפני העיר.

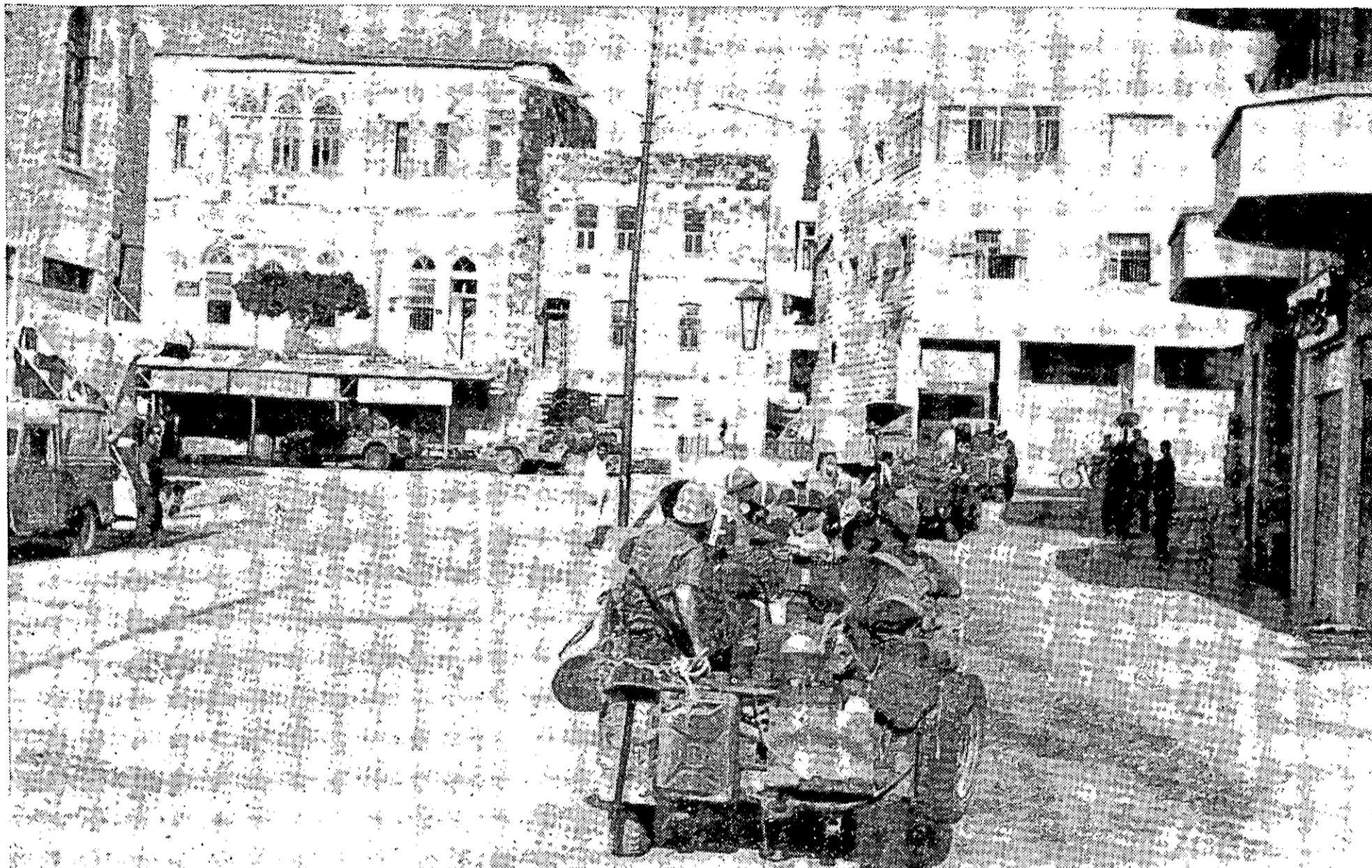
בכניסה לעיר נמצאו מחסומים מאויישים, שפגעו במשוריין המוביל — והדרך נחסמה. כן הוצאו מכלל שימוש במהלך ההפגזה משוריינים אחדים מן הטור המשוריין, וכך שובשה חדירתנו לעיר. מאוחר יותר הועברו לפיקודו של הטור המשוריין שתי פלוגות מחטיבת „גולני“, ואני קיבלתי הוראה להתחבר במהירות עם גדוד 21.

התקדמנו במבנה פרוס, עברנו את העיר וערכנו התקפת-נגד על הכוח העיראקי. במשלטי גדוד 21 כבר לא נמצא איש, מלבד הרור-גים; כל היתר נסוגו לתוך העיר ולעבר כוחותינו. בלילה, לאחר שאספנו את הפצועים, קיבלנו פקודה לשמש מאסף לכוחות החטיבה עם נסיגתם. עם שחר — עזבנו אחרונים את העיר בלב כבד; כולנו נשאנו שבועה לחזור אליה שנית.

ואכן — שבנו כעבור 19 שנה.

מבט על ג'נין מתוך עמדה ירדנית

הסיירת בצומת שכס—יזרעאל בג'נין

הצבתי את שתי המחלקות משני צדי הכביש כשמחלקה מס' 2 משמאל ומחלקה מס' 3 מימין. במשך כל אותה עת נמשכו הצליפות עלינו — מייד עם צאתנו נפצעו ארבעה חיילים, ביניהם מפקד מחלקה מס' 2, וסגנו קיבל את הפיקוד על המחלקה. נענו בדילוגים ובחיפוי הדדי לעבר הבתים שמהם ירו עלינו — והשיבונו באש. כן סרקנו חצרות, נכנסנו לבתים וטיהרנום מחדר לחדר. אני נעתי עם מחלקה מס' 2, ועמי גם מקלע "0.3". בהגיענו לצומת הראשון ליד האנדרטה, גברה האש שכוונה אלינו ממשוכת־שיחים ליד בניין שמאחורי האנדרטה. כן נורתה אש מבניין בן קומותיים שבסמוך. מחלקה מס' 3 כבשה את הבניין בן הקומותיים, הציבה עליו מקלע "0.3" ופתחה באש לכיוון מזרח וצפון־מזרח. בחיפוי אש זו התקדמנו, ותפסנו את הבית ממנו ירה האויב. מחלקה מס' 3 המשיכה עד לתחנת־הדלק, אולם שם נפתחה עליה אש כבדה מצריח המסגד — ושוב נבלמה ההתקדמות. כשהגיעה המחלקה למרחק כמאה מטרים מן המסגד נפגעו שלושה חיילים, ואז נעשתה עבודת־פינוי מצויינת, תחת אש, על־ידי החובש הפלוגתי; הוא צויין אחר כך לשבח על פעולתו זו. הפצועים הוכנסו לתוך חנות שנפרצה ברחוב הראשי. בשלב זה הופיעו ג'יפיהסיוור של אילן והם סייעו לנו באש מקלעיהם ואף פינו את הפצועים. כעבור זמן־מה הגיע הנ"ט ולאחר שירה פגזים אחדים

העיר, אך עדיין לא הצלחנו לאכז את מקורות־האש. נכנסנו לחצר, פנינו לפתחה הדרום־מזרחי ופתחנו באש חזקה לעבר הבתים שממול למשטרה. סרקנו את החצר הפנימית ואגפי הבניין, ונוכחנו לדעת כי המקום ריק מאדם. יצאנו לחצר והמשכנו לירות לעבר הבתים, כשכוונתנו לאבטח את הבניין מכיוון העיר. במקביל לנו עקף את הבניין ממערב כוח מפלוגה ב', וגם הוא דיווח כי הבניין ריק. נשארנו במקום כדי לאבטח את כניסת המפקדה."

דב, מפקד פלוגה ב', מספר:

"בציר התנועה שקבע לי זאב היו מגמות אחדות: השתלטות על בניין המשטרה, תפיסת צומת האנדרטה לזכר הטייסים הגרמנים, תפיסת הרחוב הראשי כולל תחנת־הדלק, השתלטות על צומת שכס—יזרעאל, וטיהור כל קניי־ההתנגדות של האויב. בראותי את ג'יפי הסיוור נכנסים לחצר המשטרה, החלטתי כי אין טעם להתפרס ולהתקדם רגלית, ולפיכך המשכנו עם האוטובוסים עד לבניין. האנשים ירדו ונערכו בהתאם לתכנית. מחלקה אחת — למגדל הצפון־מזרחי, ומחלקה שניה — לפתח הראשי של הבניין, שתיהן נכונות לכניסה פנימה. אולם, משהתברר כי הבניין ריק ואין צורך לטהרו, קיבלתי פקודה להשאיר מחלקה במקום ולנוע עם יתר הכוח למרכז העיר.

מתוחחו לעבר צריח המסגד, יכולנו להתקדם — למרות שהצליפות נמשכו. הגענו עד צומת שכס, ושם השארתי כיתה בחסימה לכיוון קבטיה, כדי להבטיח כי אנשינו לא יעלו על הפלוגה ויפתחו עליה באש. התקדמנו לעבר בית-הממשלה והגענו עד קצה העיר לכיוון בית-קוד. פניתי שוב מזרחה על-מנת לתפוס פרט-נוף שולט על ציר דיר-אבו-דעיף. הצבנו מקלע 0.3 על בניין גבוה, ממנו היתה שליטה על העיר לכיוון צפון ומזרח. בינתיים הספקנו לרכו מספר רב של אזרחים, בהפרידנו בין גברים, נשים וילדים. בערך ב-1230 הופיע המופתי של העיר. בפנותו אלי באנגלית הציג את עצמו כאחראי לאיזור כולו, וביקש הפסקת-אש, בהודיעו כי נכון הוא לערוב להפסקת-האש מצד האויב המקומי. הודעתי לו כי אם לא ייצאו ויתמסרו

המופתי של ג'נין מודיע על כניעת העיר

החיילים המזויינים ייערך פיצוץ בתים. דיווחתי למפקדה, ולפי הוראתה העברתי את האיש לבניין המשטרה. לאחר מכן תפסנו את גבעה 248 והתארגנו להגנה. בעיצומה של המערכה בתחום העיר, ובעקבות דיווחיו של מפקד פלוגה ב', הורה זאב למפקד הסיירים לחוש לעזרת הפלוגה. הסיירת הצטרפה לפלוגה, וסייעה באש לעבר כוח אויב שהתבצר בצריח המסגד ובלם את ההתקדמות. כן פונו שלושה פצועים והועברו לבניין המשטרה. הסיירים גם סייעו בהצבת שתי חסימות — האחת לעבר הכפר בורקיין, והאחרת — במבואותיה הדרומיים של העיר, לעבר קבטיה.

משך כל עת הקרב פיטרלה יחידת-הסיור החטיבתית בפיקודו של אריק את איזור הקרב, ובעיקר את אגפו המזרחי — וסייעה באש ללחימה. תוך כדי כך „התעשרה“ היחידה בג'יפיתול"ר אחדים של האויב שנמצאו נטושים בשטח, איישה אותם והפעילתם. טנק-אויב שהגיע בכביש יזרעאל מכיוון ג'נין פתח באש לעבר חבורת-הפיקוד של אלוף הפיקוד, ושותק רק בזכות תגובה מהירה של ג'יפיתול"ר שלל של יחידת-הסיור. גם הג'יפ של זאב, מפקד הכוח, הותקף באש מן המארב אשר נורתה מטוח קצר. הוא השיב אש והצליח להתחמק. בהגיעו למשטרה שלח מייד זחל"מ ושני ג'יפיתול"ר לחיסול המארב. בעוד הכוח בתנועתו למקום, נתקלה חבורת הפיקוד של מפקד החטיבה באש מאותו מארב. בינתיים הגיע כוח והתגבר על האויב.

בשעה 1320 הושלם כיבוש העיר. פלוגת אריה נמצאה בגבעה 249.5, פלוגת שחר — במחסום-הטנקים במבואותיה הדרומיים של העיר, פלוגת דב — בפרט-נוף שולט במבואותיה המזרחיים של העיר, ופלוגת עוזי — בגבעה 271.5. הסיירים נמצאו בתנועה מתמדת, ונשלחו מדי פעם לנקודות רגישות בעיר. יחידת התותחים הנ"ט תיגברה את חסימת שחר לעבר קבטיה. הצליפות נמשכו עוד שעות אחדות למרות שהמופתי של ג'נין חתם על תעודת-הכניעה. בערך בשעה 1500 נחתו פגזים מספר סמוך לבניין המשטרה, וכנראה שנורו מטנק-אויב אשר לזם בשריונינו בצומת קבטיה. אחר הצהריים, משלא פסקו הצליפות, הוכנסו שתי מחלקות-טנקים העירה, סובבו בתוכה ושיתקו כל אש שנורתה. כן הגיעו לעיר יחידות ממשמר-הגבול ויחידת הממשל הצבאי שהופקדו על הסדר בעיר. בעת הכיבוש נפצעו 18 מחיילי הכוח; ארבעה חיילים נהרגו ושמונה נפצעו מהתקפת מטוסי-האויב.

כל עת הלחימה שימש הכוח של עוזי עתודה לכיבוש העיר, ולאחר מכן תפסו פלוגותיו מערכי-הגנה במוצבים של מועייר, ג'לקמוס ואוס-תות.

קרבות השריון בעמק דותן וזבידה

(המשך מעמ' 20)

התקפת הנגד של חטיבת השריון הירדנית

חטיבת השריון הירדנית יצאה בין הערביים של יום ב' (5 ביוני) מגשר דאמיה. גדודי הטנקים מס' 4, ועמו גדודי החרמ"ש וגדוד התותחים המתנייעים, נעו דרך טובאס לקבטיה כדי לחסום את מיצר קבטיה ולהכות בכוחותינו שתקפו את ג'נין. גדודי הטנקים מס' 2, מוגבר בפלוגת חרמ"ש ובסוללת תותחים מתנייעים, עבר את שכם ונע לערבה, כדי לחסום את פתחת ערבה ולהכות בכוחותינו שתקפו את יעבד.

גדוד זה הגיע לפתחת ערבה לפנות בוקר. יחידת הסיוור של חטיבת אל"מ משה, שחסמה את כביש שכם—ג'נין בין ערבה לקבטיה, הבחינה בטנקים המתקדמים וביקשה הנחתה של אש ארטילרית עליהם. החטיבה הנחיתה אש, כולל תאורה, שנצפתה היטב מגבעות כפר-קוד. חוד טנקי ה"פטון" הירדניים ניסו לרדת מן הכביש ולהתפרס באיזור שמחוץ לטווח התותחים נ"ט, אך עלה על שדה-מוקשים ירדני, שהוכן למקרה של התקפה ישראלית. ארבעה טנקי "פטון מ-48" נמצאו בתום הקרבות פגועים ועוזבים בשדות-המוקשים.

גדודי הטנקים מס' 4 הגיע לצומת קבטיה בשעה 0545 בבוקר 6 ביוני, ונתקל בצוות-הסיוור בפיקודו של סגן מנחם ובטנקים שבפיקודו של סגן דניאל.

מספר סגן מנחם, מפקד צוות-הסיוור:

"הצוות שלי הוצב כחסימה בצומת קבטיה, ותחת פיקודי נמצאו גם טנקים. אך יצא הכוח העיקרי של החטיבה לג'נין, והנה הופיעו לפתע מתוך מטע זיי תים שמדרום לנו, בטווח כ-1 ק"מ, כ-20—30 טנקי פטון, כשהם פרוסים לכל רוחב הגיא ומתקדמים נכחינו. תפסנו עמדות, אנו והטנקים שהיו אתנו, והתחלנו

הסתערות על צומת ערבה

יורים על הפטונים בכל כלי-הנשק שהיו ברשותנו — תותחי-טנקים ומקלעים מקבילים, מרגמה 81 מ"מ, ומקלעי ה"0.5 ומקלעי ה"0.3 שעל הגיפים. ברגע בו פתחנו באש החלו גם טנקי-האויב לירות עלינו. השטח היה מישורי, ואנו תפסנו מסתור מאחורי שיחים וצמחיה אחרת. חשנו כאילו היינו עירומים; אש ועשן אפפו אותנו מכל צד. למולנו נעו טנקי האויב בקצב אטי מאוד, ורק כעבור שעה בערך הגיעו לטווח של כ-500 מטרים מאתנו.

"מייד עם הופעת הפטונים דיווחתי למפקד החטיבה וקיבלתי הוראה לסגת, תוך גיהול קרבות-השהיה. לאחר התיעצות קצרה עם מפקד הטנקים, החלטתי להמשיך ולנהל את קרבי-האש מעמדותינו הנוכחיות, ורק אחר כך להתחיל בנסיגה."

סגן דני, מפקד הטנקים, ממשיך:

"הטנקים הירדניים, שגלשו מבין העצים, ירדו לגיא ונעלמו מעינינו — אך לפתע נגלו לנו מחדש בטווח של כ-800 מטרים. פתחתי באש, ופגעתי בטנק שהופיע ראשון. טנק זה נעצר, וצוותו קפץ החוצה. מייד לאחר מכן הופיע טנק שני, ואני יריתי גם בו, מטווח 800 מטרים, בפגז חודר-שריון. הפגז הראשון פגע, אולם הצוות לא נטש את הטנק. יריתי פגז שני לעבר אותו טנק — והדלקתיו.

"הטנקים שלי ירו גם הם על טנקי הפטון של הירדנים; אויב; אחד מהם פגע בשלושה טנקים, האחר — ב-שניים ואילו אני פגעתי בעוד טנק. בסך-הכל פגעו הטנקים שלי בתשעה טנקים.

"לפתע פתחו עלינו באש מטווח כ-1,200 מטרים. היו אלה טנקי פטון שהיו מוסתרים בין העצים, והחילונו חשים את פגזיהם הנופלים לידינו. לאחר חילופי-אש שנמשכו כעשר דקות נפגע הטנק שלי. אנו נטשנוהו ועברנו לשני הטנקים האחרים."

ממשיך ומספר

סגן מנחם:

"לאחר שנפגע הטנק של דני, מפקד הטנקים, התחלנו לנתק מגע; טנקי-האויב נעו על הכביש צפונה והתחברו אל כוח-הטנקים העיקרי, ואילו אנחנו נסוגנו מעריבה. לאחר מאות-מטרים אחדות מצאנו עצמנו לפתע ליד עמדת-נ"ט נטושה, כ-

וכל הפצועים שהיו בתוכו נהרגו. יריב עדיין היה עסוק בקרב עם כוח טנקי ה"פטון" שבצומת, כאשר נפתחה עליו אש מאגפו המזרחי. כוח בגודל של כפלוגת טנקי "פטון" מגדוד מס' 4 נע מקבטיה למשלטיה הדרום-מזרחיים של ג'נין, הבחין בדרכו בפלוגתו של יריב — ופתח עליה באש, אך ללא נזק.

אף כי הטנקים של יריב לא נפגעו, בהיותם מוצבים בעמדות טובות, החליט מפקד החטיבה בשלב זה לפנות את כוחותיו שממזרח לכביש, ולהיערך ל"מעוז חטיבתי" על גבעות-הסלעים שםמערב לו. השעה היתה דקות אחדות אחרי 0900 — ומערך הכוחות התיצב: הירדנים החזיקו ברכסים הדרומיים של עמק דותן, ובכללם מיצר קבטיה ופתחת ערבה; ואילו כוחותינו החזיקו ברכסים שמצפון לעמק.

ואולם, כוחותינו היו מפוצלים לשני חלקים: "המעוז" — מזה, והבסיס המוצק — מזה. ב"מעוז" נערך הדרג הלוחם (הטנקים והחרמ"ש), ואילו בבסיס המוצק — הדרגים התחזוקתיים והמרגמות הכבדות. הציר שחיבר את שני החלקים עבר בשפתו הצפונית של עמק דותן, ונתון היה לאש טנקי ה"פטון" הירדניים אשר בצומת קבטיה. הבסיס המוצק נשאר בידי יחידת ההנדסה, אך דרגי התחזוקה והמרגמות חזרו על עקבותיהם לכפר-דן, עברו את ג'נין בעת פעולת הטיהור של חטיבת החרמ"ש, ובשעה 1130 הגיעו ל"מעוז". עם הגיעם החלה פעולת התדלוק והתחמוש של הטנקים והזחל"מים, שנשארו כמעט ללא דלק ותחמושת לאחר תנועה ולחימה של לילה ויום, ואחדים מהטנקים כבר נגררו על-ידי אחרים מחמת חוסר דלק במיכליהם.

החדירה בדר-אבו-דעיף

בית-קוד ותפסו עמדות מעל לכפר. פלוגת הטנקים הקלים הסתערה על הכפר, ונכנסה לתוכו. במקום נמצאו ג'יפיתול"ר אחדים ועמדות מספר שנעזבו בחפזן. קידמתי את פלוגת-החרמ"ש, כדי שתכבוש את השטח החולש על דיר-אבו-דעיף, ואילו את טנקי ה"סנטוריון" קידמתי לתוך הוואדי שלרגלי הכפר — עד אשר נתקלו במחסום-ג'ט. באותו זמן עצמו שטפה פלוגת הטנקים הקלים את דיר-אבו-דעיף — והצטרף פה אלי."

בעת-ובעונה-אחת עם כיבוש דיר-אבו-דעיף תפס כוח קטן את הכפר דיר-ע'זלה.

יחד עם פעולת צוות-הקרב המשוריין, נשלח צוות-סיור בפיקודו של מפקד יחידת-הסיור, סרן יהודה, כדי לסייר לעבר קבטיה.

התקדמות הכוח לעבר ג'לקמוס נבלמה מחמת מחסומי-ג'ט שנבנו על הצירים. אחד המחסומים, בתוואי המוביל לאום-את-תות, עשוי היה קוביות בטון מזויין—ומוגן על-ידי שדה מוקשים. המחסום השני, בוואדי צר ותלול שהוביל לג'לקמוס, היה עשוי בטון בלתי-מזויין, תחילה ניסו החבלנים לטפל במחסום הממוקש, אך מלאכת הפינוי היתה קשה, שכן המוקד

הכוח שכבש את ג'נין — ועמו מפקד החטיבה, משה, נמצא עתה בתנועה דרומה. אל"מ משה פקד על מפקדי הכוחות להעריך לקרב עם הטנקים הירדניים בצומת קבטיה. הפקוד דה לכוחות-הטנקים שעל המוצבים לפנות לאחור, אמנם הוצאה והגיעה אליהם — אך מחמת קשיי הקשר וגורמים אחרים לא נודע למ"מים, יריב וגד, דבר נסיגת החסימה ותפיסת צומת קבטיה על-ידי שריוני האויב והם פנו לאחור בלי לחוש בסכנה. גדי פנה ראשון, ירד ממור צביה הדרום-מערביים של ג'נין לשטח הפתוח, סמוך לצומת קבטיה. כאן נכנס לטווח אש טנקי ה"פטון" של האויב, שחצו קודם לכן את הכביש מערבה ותפסו עמדות במטעים. תוך ניהול הקרב נפגעו ארבעה טנקים, גדי עצמו נפצע, ועמו כל מפקדי-המשנה שלו. הצוותים נטשו את הטנקים לאחר שאלה החלו דולקים ומצאו מחסה בבית-משאבה נטוש, לשם גררו את פצועיהם. חלק מן הטנקיסטים הציבו מקלעים שנטלו מן הטנקים מאחורי גוש סלעים — והעסיקו את האויב באש.

יריב, שנע לאחור על הרכסים שממזרח לכביש שכסם—ג'נין, ראה את אשר קרה לגדי, ותוך זמן קצר איכן את טנקי האויב, ופתח מייד בפעולה נגדם. המכים הוכו. המת-לקה הקדמית של טנקי ה"פטון" הירדניים הושמדה, ואילו המחלקות שממזרח לכביש אוכנו, נפגעו בחלקן, נסוגו מן השטח הפתוח — והפסיקו את אשם לעבר יתרת כוחו של גדי. פלוגת-החרמ"ש של כוח-הטנקים, שנעה עם יריב, חצתה את הכביש מערבה כדי לחלץ את נפגעי גדי. אחת המחלקות מפלוגה זו הגיעה לבית-המשאבה, וחילצה את הכלואים בו; אך לרוע המזל נפגע אחד הזחל"מים תוך כדי תילוץ והושמד.

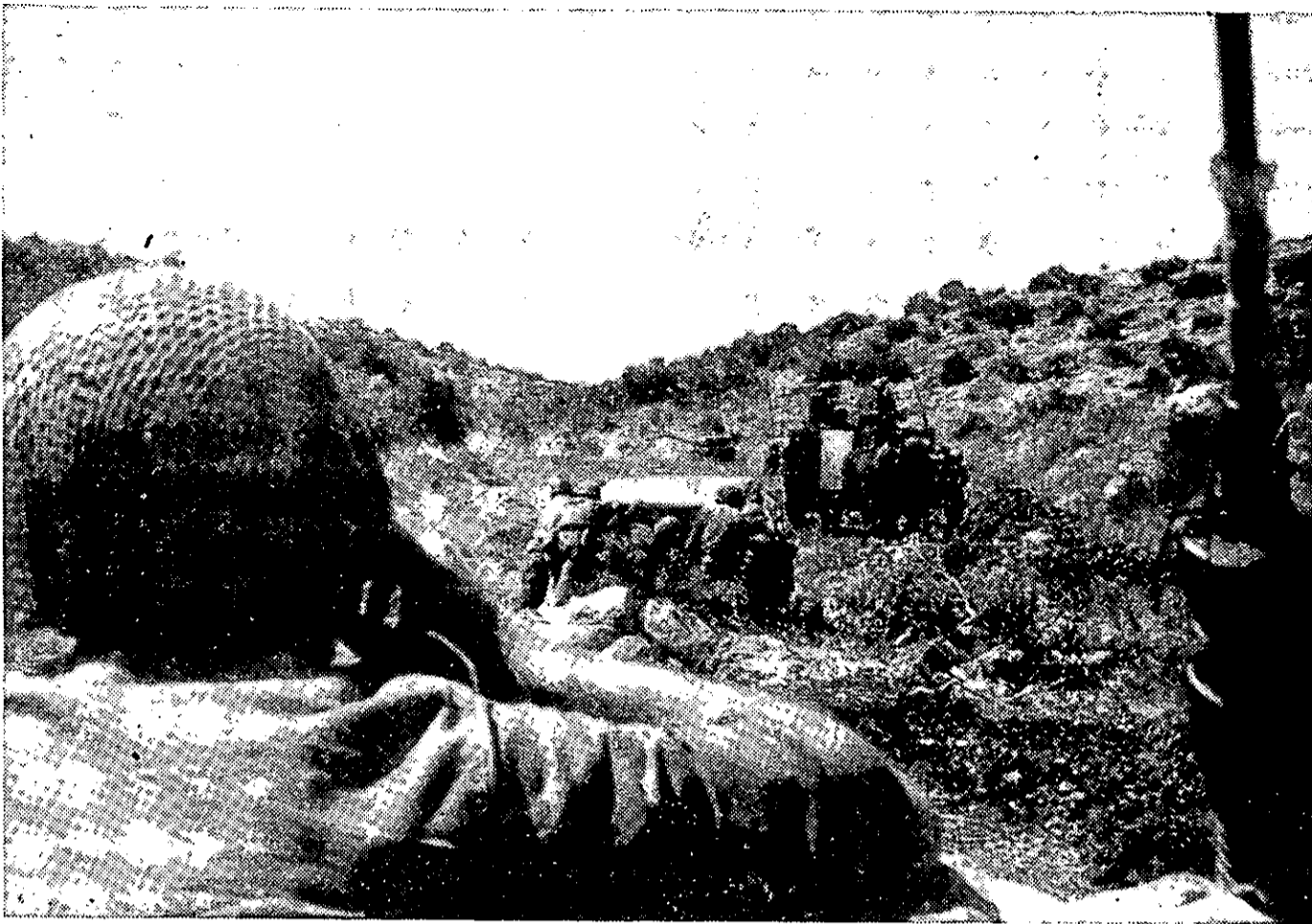
בשעות אחר-הצהריים של 5 ביוני, קיבלה חטיבת-השריון השניה שפעלה בשומרון, פקודת התראה לתזוזה לחזית הירדנית — לגזרת ג'נין, כדי להיכנס לפעולה נגד כוחות צבא ירדן בעקבות חטיבת-השריון של אל"מ משה. עם חשיכה החלה החטיבה בתנועתה לעבר עפולה, והגיעה למקום בחר צות הלילה. החטיבה כללה: כוח טנקים קלים, כוח הרמ"ש, טנקי "סנטוריון", יחידת-סיור וכוח תותחים מתנייעים. בשעה 0200, בבוקר 6 לחודש, החליט אלוף הפיקוד להפנות את חטיבתו של אל"מ אורי מזרחתה — כדי לחזור בין מוצבי האויב ולהנחית מכה אגפית על חטיבת-השריון הירדנית. מפקד החטיבה קיבל את ההוראה דלהלן: "עליך לכבוש את דיר-אבו-דעיף, לנוע לעבר ג'לקמוס ולכבושה — ולחסום לעבר קבטיה".

דיר-אבו-דעיף הוא כפר גדול, השוכן כשישה קילומטרים ממזרח לג'נין, וממנו יוצאת דרך עוקפת לעבר קבטיה. מעל לכפר שכנו שני מוצבים של צבא ירדן.

צוות-קרב בפיקודו של רפול, קיבל ממפקד החטיבה את הפקודה כפי שהוטלה על-ידי אלוף הפיקוד.

מספר רפול, מפקד צוות-הקרב:

"עם קבלת הפקודה, יצאו טנקי ה"סנטוריון" לעבר

העליה בוואדי לג'לקמוס

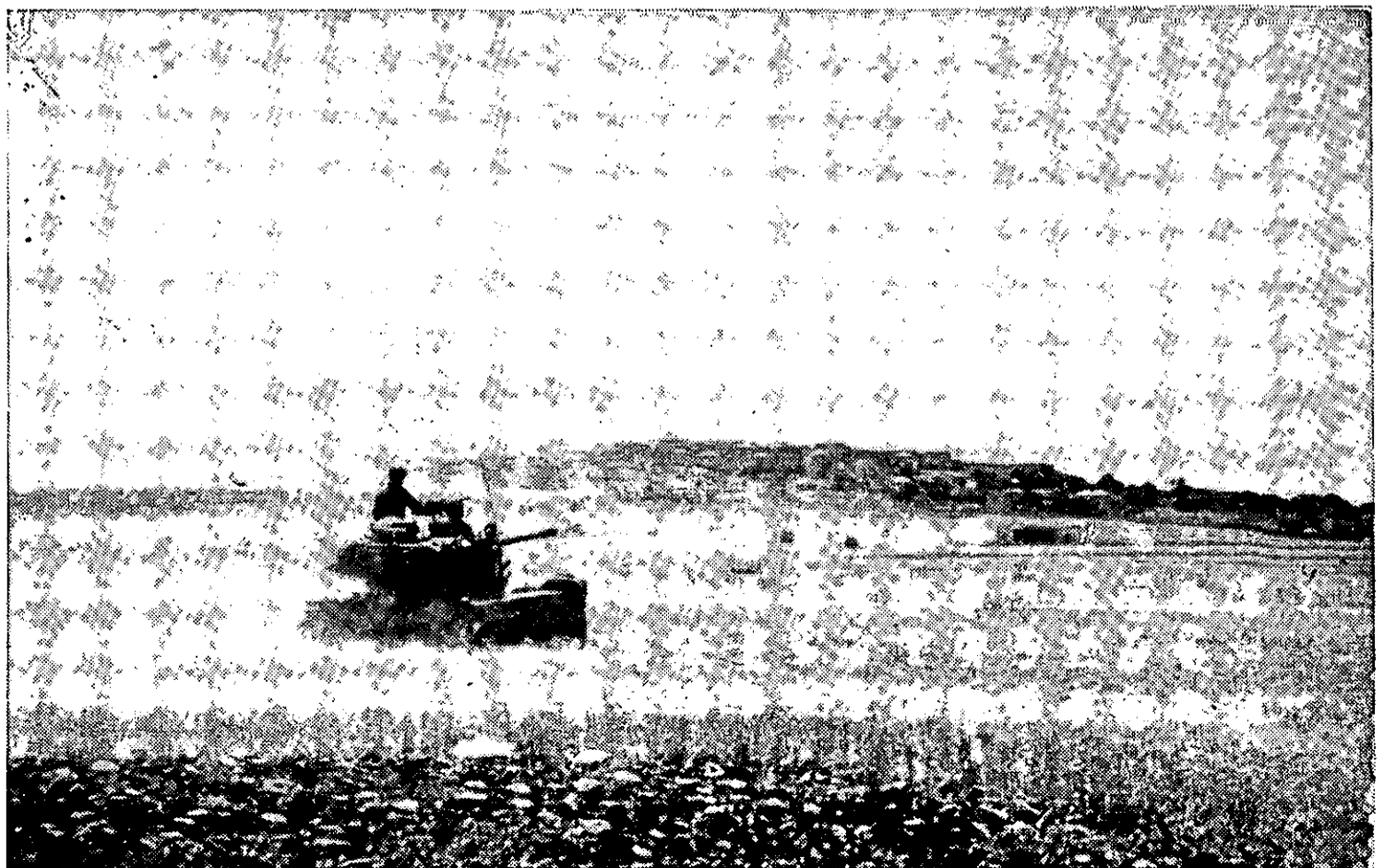
שים טמונים היו בין הסלעים, ולפיכך לא פעלו הדקרים שבידי החבלנים ביעילות. טנק „סנטוריון” אחד פיצח שתי קוביות בטון ברייט תותח, אך החליק על סלע והוריד שרשרת. קציני החבלה עלה על מוקש נעל ואיבד רגל. בינתיים בדקה יחידת הסיור את הוואדי העולה לג'לקמוס, שהוא ואדי צר ובעל מדרון תלול; הירדנים חסמוהו בקוביות בטון, אך לא מיקשוהו, שכן לא העלו בדעתם כלל ועיקר כי ואדי צר זה עשוי לשמש ציר-תנועה לחטיבה משורינית. אולם, מפקד יחידת הסיור הגיע למסקנה כי במאמץ רב אפשרי הדבר, וכך דיווח למפקד החטיבה; ואכן, זה נטש את הרעיון לפרוץ את המחסום הממוקש לעבר אוס-את-תות — והחליט לנוע בוואדי לעבר ג'לקמוס. הכוח פנה לעבר הוואדי —

הטנקים הקלים, שנעה בעקבות טנקי ה„סנטוריון” כבשה את ג'לקמוס, שם נתקלה בהתנגדות קלה בלבד. עתה נע כל הכוח לעבר תלפית. צוות-סיור, בפיקודו של סרן אורי הראל, מוגבר במחלקת טנקים קלים, התקדם לעבר תלפית, תוך שהוא מוטרד על ידי אש מנשק-קל של חיילים ירדניים, שנסוגו מן זגבעות מסביב. לקראת השעה 1000 הגיע החוד לרכס תלפית; לרגליו פרוס היה עמק זבבידה.

משהגיע כוח הטנקים הקלים לרכס תלפית, פתח באש על טנקי-האויב שנמצאו במחנה הצבאי וברכסי הכפר כופיר. בניסיון להמשיך בתנופה ולכבוש גם את זבבידה ירד צוות-הסיור מן הרכס, וניסה לחצות את העמק, כשמחלקת טנקים קלים אחת נעה יחד עמו, ואילו השתיים האחרות מחפות עליה מעל הרכס. בחצותם את העמק נתקלו צוות-הסיור והטנקים בתולכי ירדני והשי-מידוהו. כן אספו תוך כדי התקדמותם את נשקם של חיילים וכפריים שנכנעו; בעת איסוף הנשק נפגע סרן אורי הראל בלבו מיד כדור-צלף ומת במקום. משהגיעו למבואות זבבידה הבחינו כוחותינו בכוחות

והחל עולה בו. בהגיעו למחסום פיצח אחד הטנקים בשתי יריות-תותח קוביות בטון, והכוח עבר את המחסום והמשיך להתקדם — כשהוא נתקל בדרכו בקשיים רבים. יחידת-הסיור הובילה בראש, אחריה נעו טנקי ה„סנטוריון” ואחריהם — הטנקים הקלים. משהגיע הסיור לכתף ג'לקמוס, גילה מפקד-הסיירת טנקי „פטון” ירדניים מצפון-מערב לכפר. הוא דיווח על כך למפקד הטנקים הקלים — ומפקד כוח זה שיגר את טנקי ה„סנטוריון”, אשר פגעו — בעשר הדקות הבאות — בשני טנקי-אויב, ואילו השלישי ברח. פלוגת

הסתערות הטנקים הקלים על ג'לקמוס

ירדניים שחנו בשטח שבין מחנה זבפידה לכופיר, וביניהם טנקים מסוג "פטון". גם מפקד החטיבה, שעמד בתצפית על רכס תלפית, הבחין בטנקים, והורה לכוח לחזור לרכס. טנקי ה"סנטוריון" פתחו באש לעבר טנקי ה"פטון" בבקעה ופגעו בטנקי-אויב אחדים.

בינתיים הגיעו לרכס תלפית גם יתר כוחות החטיבה, שנעו מעפולה דרך דיר-אבו-דעיף ועלו בדרך-לא-דרך עד ג'לקמוס. הפלוגות שנמצאו במשך כל היום במגע עם האויב נסוגו אחורה לשם תדלוק ותחמוש, ואת מקומן תפסו כוחות רעננים. ציר טובאס—קבטיה נחסם באש: תחילה לא הבינו הירדנים מהיכן יורים בהם, וכלי-רכב שונים משלהם ניסו עדיין להש-תמש בציר — אך נפגעו ונדלקו. הבאים אחריהם ניסו להת-

מפה מס' 4: החדירה של חטיבת אורי

רחק מטווח האש תוך נסיעה על הגבעות ובמטעייהויותים, אולם לשם רדפה אחריהם אשהארטילריה של החטיבה, ורובם נותרו נטושים ופגועים בשטח.

בשעה 1000 לערך, משהגיע חוד חטיבתו של אל"מ אורי לרכס תלפית, נוצר בזירה מצב חדש: בעוד שחטיבת-השריון הירדנית ניסתה להכות את חטיבת-השריון של אל"מ משה, נמצאה היא עצמה מותקפת באגפה על-ידי חטיבתו של אל"מ אורי. מכה אגפית זו השיגה את מטרותיה: משעה זו ואילך שהתה חטיבת-השריון הירדנית במקומה, ולא ביצעה פעור לות התקפיות נגד חטיבתו של אל"מ משה בעמק דותן. משעה 1000 ועד שעה 1400 השתררה בעמק דותן מעין הפור-גה, שהופרעה על-ידי חילופי-אש של טנקים וארטילריה — אך לא נערכה כל תנועה על-ידי שני הצדדים. בשעה 1400 פרץ לפתע קרב מקומי — בו ניסו הירדנים לבצע "מחטף".

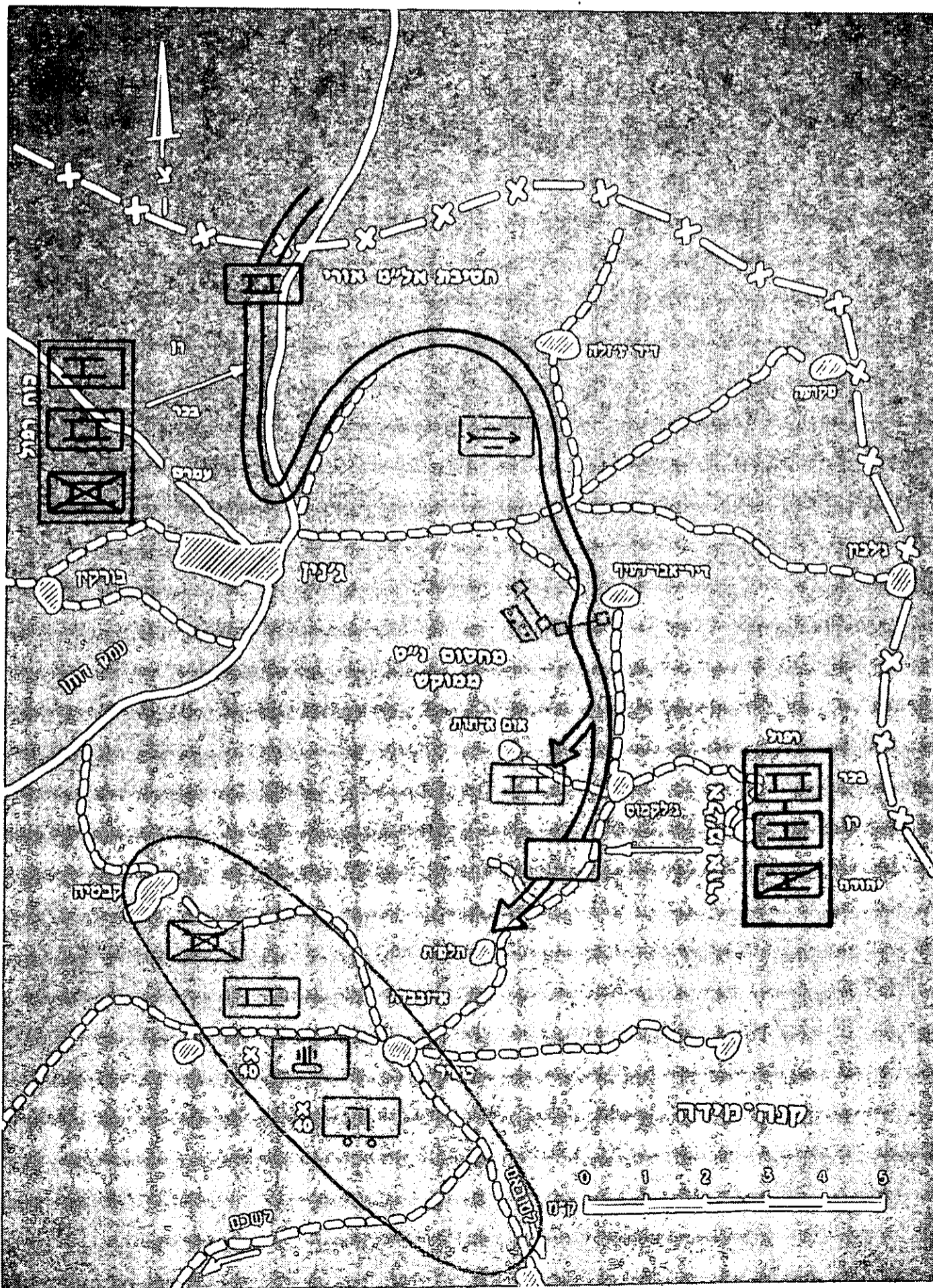
קרב החילוץ בעמק דותן

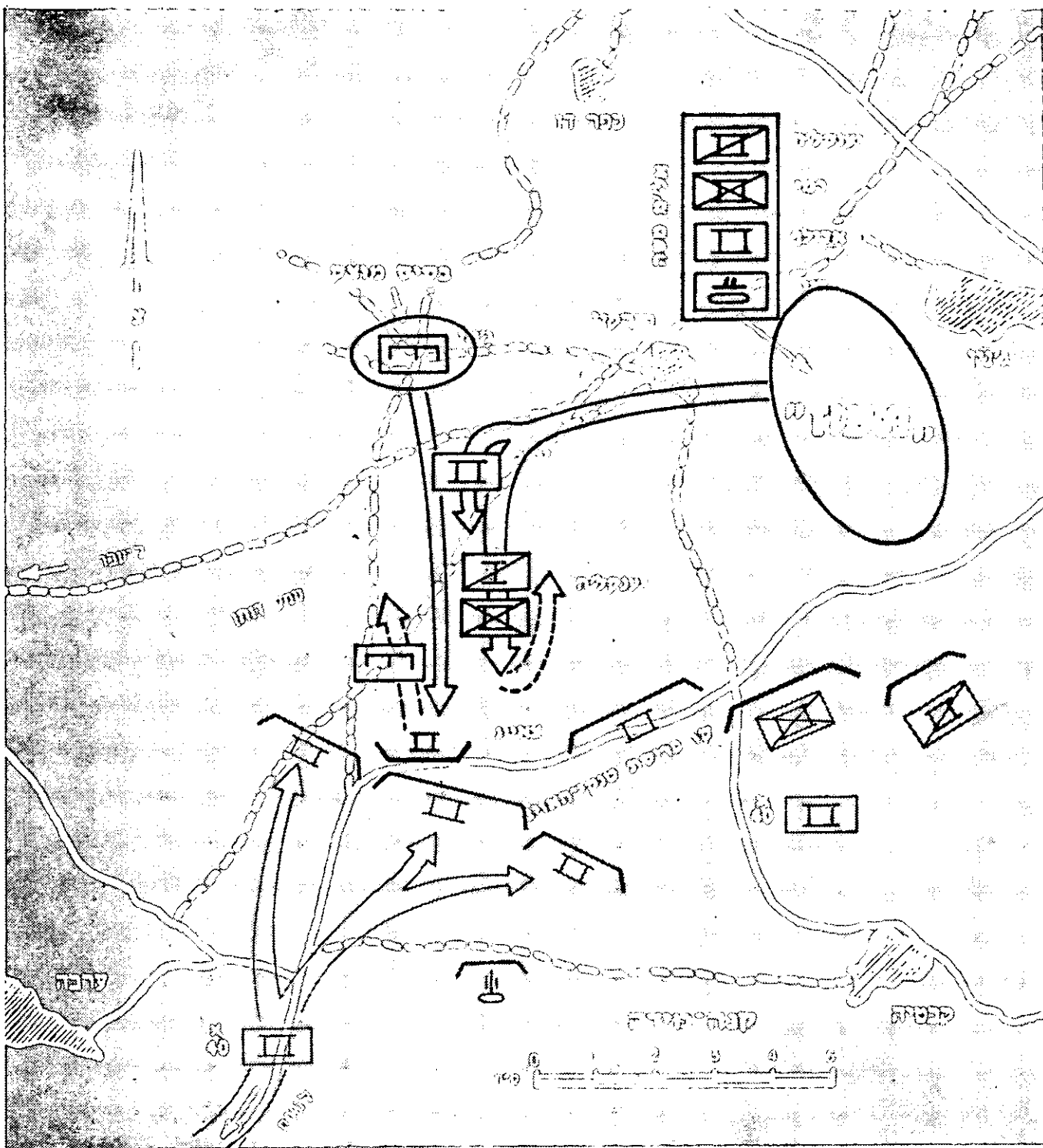
יחידת-הסיור של חטיבת-השריון של אל"מ משה, אשר הצתה בליל 5-6 ביוני את עמק דותן, הש-אירה במקום-החסימה הראשון שלה כ-4 טנקים, שנתקעו עקב תקלות טכניות. עם טנקים אלה נשאר המ"מ סגן משה. במשך שעות לפני-הצהריים של יום 6 ביוני נעשו ניסיונות לתקן את התקלות ולחלץ את הטנקים — ואחד מהם אכן תוקן.

מספר על כך סגן משה:

"בלילה שבין 5-6 ביוני צורפתי ליחידת-הסיור עם שלושה טנקים שבפיקודי. בעברנו בכפר-דן, התהפך אחד הטנקים, ולפיכך המ-שכתי עם שניים בלבד. בעלותנו על כביש ג'נין—שכחם נתקל אחד הטנקים בסוללה והוריד שרשרת, וכן נשבר ההינע שלו. דבר זה אירע בעת היתקלות עם כוח-חי"ר, שפתח באש על צוות-הסיור.

"מאוחר יותר, בהיתקלות בטנקי-הפטון הירדניים, על-ידי בית-הקברות, נתקע הטנק שלי מחמת התרוק-נות מצבריו. ב-6 ביוני בשעות הבוקר ביקשתי מ-טנק שעבר במקום לגרור

מפה מס' 5: קרב החילוק

מפקד טנקים, הודיעו לי כי הוא ואחדים מאנשיו נהרגו.

„הטנקים שלנו שהיו תקועים בצומת, היו נתונים תחת אש חזקה, ושניים מהם נדלקו. ביקשתי סיוע ארטי לרי, ובינתיים הוריתי לשניים מאנשי להגיע לאחד מצוותי הטנקים שנטשו את הטנק ושכבו בתעלה ולי הביאם לזחל"מ שלי. אולם פגוע בצוות והרג את כל אנשיו; אחד החיילים ששלחתי לעזרתם נהרג אף הוא. סברתי שאם אתקדם מעט, אחצה את הכביש ואעלה לרכס שממולי — אימצא במצב טוב יותר. ביקשתי את אישורו של אל"מ משה לתכנית, אך הוא ראה היטב ממני את עוצמת האויב שממולי, ופקד עלי לסגת. הוריתי ליצור מסך-עשן על-ידי זריקת ריימונים — ולסגת. אני עצמי התחלתי לזרוק ריימונים עשן. המיסוך לא הועיל הרבה, כיוון שעמדות הירדנים היו גבוהות, והם יכלו לראות אותנו — בעיקר בעת נסיגתנו.

„חלק מן החרמ"ש והטנקים מן הכוח שבפיקודי נסוגו למעוז החטיבתי, ואני נשארתי עם מחלקה אחת בלבד. גם מחלקה זו — יחד עמי — החלה

את הטנק שלי לשטח מת, ושם נשארתי משך כל שעות היום. „ניסיתי להתקשר עם המפקדות הממונות, עד שלבסוף הצלחתי להשיג קשר עם מפקדת החטיבה, וזו שלחה אלי — לפי בקשתי — חוליית חי"ל לוח טכני. העברתי מצבר מ-טנק פגוע לטנק שלי, והתחלתי בחילוץ יתר הטנקים התקועים עימי.

טנקים אלה היו הכוח היחיד מחטיבתו של אל"מ משה ששהה בשפתו הדרורי מית של עמק דותן; הם היו מרוחקים מכוחותינו וקרובים מאוד לעמדות הירדניות. במשך ההפוגה ששררה בגזרה בין שעה 1000 לשעה 1400 לא הופרעו טנקים אלה, ולפיכך נעשו ניסיונות לתקנם ולחלצם; ואולם, בשעה 1400 ניסו הירדנים להתקיפם ולהשמידם.

מחלקת טנקי „פטון" החלה מתקדמת מצומת ערבה ויורה. רגלים החלו גולשים מן הגבעות. סגן משה דיווח על התקדמות האויב וביקש סיוע לחצו. מפקד החטיבה הורה למפקד יחידת-הסיור לנוע לחילוץ, ולשם כך תיגבר את יחידתו בפלוגת טנקים, אך מפקד יחידת-הסיור הודיע כי ההכנות תארכנה עוד כעשרים דקות. כאן עלה על הרשת רס"נ ג'וני, מפקד ההנדסה, אשר איבטחה עדיין את הרבסיס המוצק בכפר-קוד, הודיע כי הוא רואה את המתחולל ומסוגל להחיש עזרה מיידית.

על פעולות החילוץ מספר מפקד-ההנדסה רס"נ ג'וני:

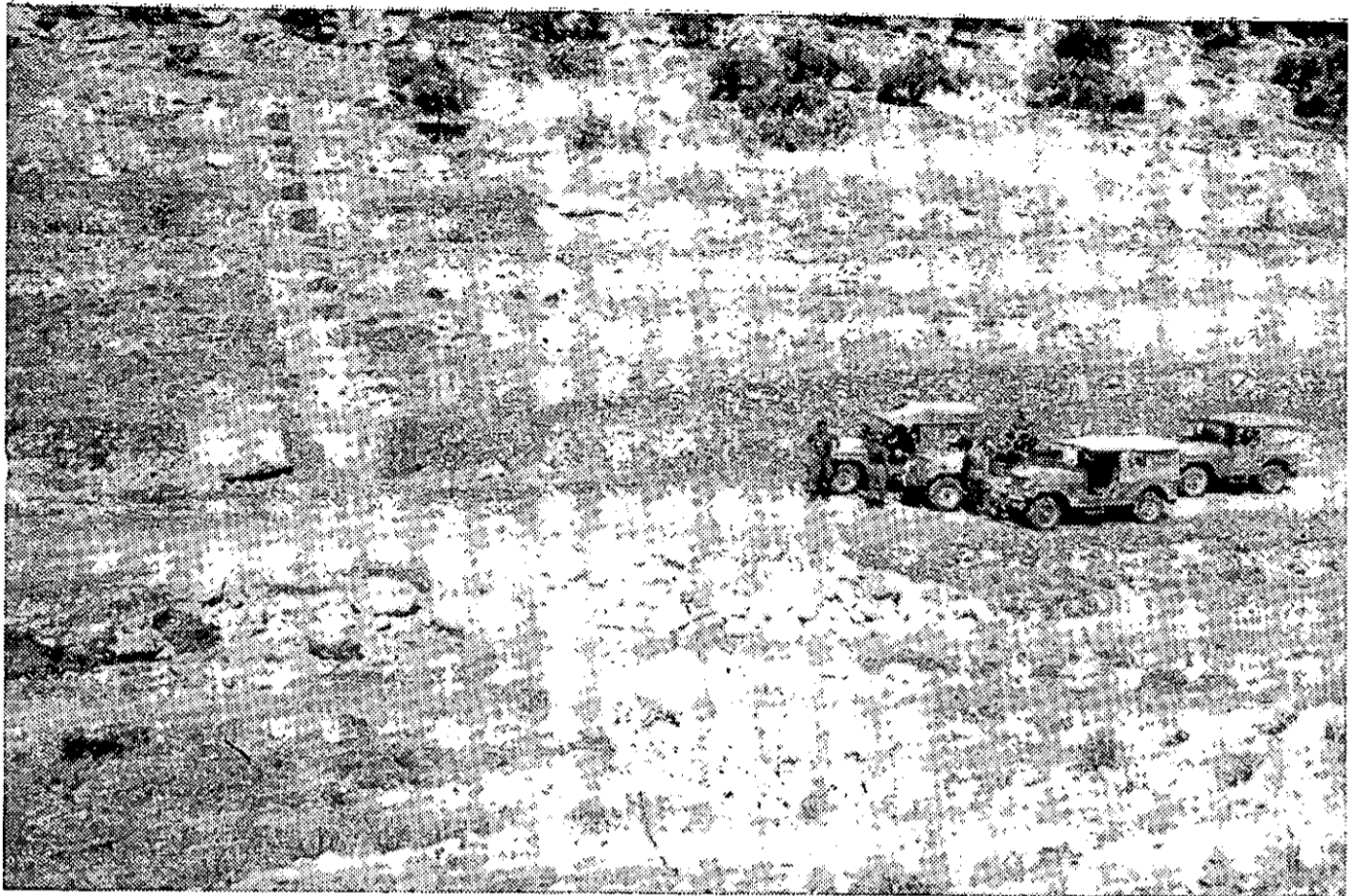
„לפתע שמעתי ברשת כי הכוח שבצומת קבטיה מביקש ממפקד החטיבה סיוע לחילוץ. הואיל והכרתי ביקצת את השטח מסיר הפוז שערכתי בו באותו בוקר, הודעתי למפקד החטיבה כי אני מוכן לצאת לחילוץ. קראתי אלי את המפקדים, נתתי להם הוראות מתאימות, ויצאנו לעבר צומת קבטיה. חלק מהכוח שלי נמצא כ-300-400 מטרים משמאלי, וחלקו ה-שני — מימיני.

„חוך כדי תנועה נפתחה עלינו אש טנקים מאגף ימין (ערבה), וזו גברה והלכה ככל שקרבנו אל הכביש עצמו. שינינו את הכיוון שמאלה לעבר צומת קבטיה — והגברנו את מהירות-הנסיעה. בהגיענו לכביש התחלנו בטיפול בנפגעים: תחילה חבשנו את הפצועים, ולאחר מכן פינינו אותם.

„על הרכס שממולנו עלו כ-20 טנקים, שפתחו עלינו באש-תופת. מן האש נפגע הזחל"מ של סגן גיורא,

לעבר כוחותיו של אל"מ אורי ב־ תלפית. הטנקים הירדניים שהיו על רכס כופיר פתחו באש בלתי-יעילה מטווח גדול, אך סוללות התותחים המתנייעים המטירו אש צפופה ויעילה.

תוך-כדי ההנחתה נראו הכוחות הירדניים נסוגים מקבטיה; תחילה ניסו לנוע בכביש, אך אש הטנקים הקלים וטנקי ה"סנטוריון" חסמה את דרכם, ולפיכך עקפו את הגבעות ומטעי הזיתים שבעור-מק מערכתם, אך בעקיפה זו נתקלו בקשיים קרקעיים ונעצרו*. מצומת ערבה התנהלה נסיגה מסודרת יותר. בצומת הושארו כוחות-השהיה ואילו הכוח נסוג לרכסי סילת-אדזהר.

הכרעה בעקבה ובקבטיה

לקראת ערב הושלמה התארגנות הכוחות, וכן נשלמו הרכיבים לתקופה. חטיבתו של אל"מ אורי התכוננה לתקופה בלילה, לעלות על ציר זבבידה-טובאס, לכבוש את טובאס, ולהימצא בכוננות לכיבוש שכם. חטיבתו של אל"מ משה התכוננה לתקופה עם שחר את הצמתים ערבה וקבטיה, ולנוע דרך טובאס לגדת הירדן באיזור דאמיה, ודרך סילת-אדזהר לעבר שכם. אל"מ אורי שיגר שני צוותי-סיור לעבר עמדות-השריון של צבא ירדן באיזור כופיר ועקבה — האחד בפיקודו של סרן יהודה, מפקד יחידת הסיור, והאחר בפיקודו של סגן חנוני, סגנו של יהודה. הצוותים הגיעו עד לעמדות שריון-האויב, ודיווחו כי צוותי-הטנקים עסוקים בהתארגנות. מפקד החטיבה קיווה להפתיע את הירדנים עוד בשלב ההתארגנות; וכינס מייד את קבוצת-הפקודות, אשר מעטים בלבד מבין משתתפיה נותרו בה ערים וזוכרים לספר כי נאמר להם: „אתם עייפים — אך הם עייפים יותר.“ אל"מ אורי צדק. חטיבה מס' 40 הירדנית עשתה, בקירוב, את אשר עשתה חטיבתו. הכוחות הירדניים נעו מגשר דאמיה בלילה 5-6 ביוני, שעה שנעה חטיבתו של אל"מ אורי אל עבר עפולה. במשך יום 6 בחודש נעו שתי החטיבות ונלחמו, ועתה ניצבו זו לעומת זו בחצות לילה 6-7 ביוני. חיילי שני הכוחות היו עייפים במידה שווה, ובעלי הרצון האיתן מביניהם — עתידים היו להצליח.

עשרים דקות לאחר הצות החלה החטיבה בהפגזת עמדות הטנקים והחרמ"ש הירדניים. זמן-מה לאחר תחילת ההפגזה גורו פצצות-תאורה 81 מ"מ, כדי להאיר את השטח, ולאחר מכן יצאו כוחות-השריון להתקפה, כשצוותי-הסיור חזרו והוציבו לנווט את מאמצי-התקיפה. תנועת הכוחות נעשתה באורות מלאים. היה זה חיזיון נדיר: שדרות טנקים וחל"מים באורות מלאים, השטח מואר בפצצות-תאורה, ובכל מקום ומקום זוהרים הבהקי-ההפגזה. תחילה נכבשה זבבידה על-ידי פלוגת טנקים ופלוגת החרמ"ש, בפיקודו של מישקה, והללו פנו

מחסום הנ"ט של עקבה, אחר שחטיבתו של אל"מ אורי עברה בו

לסגת, כשאנו נתונים כל העת באש בלתי-פוסקת. רבים מן האנשים בזחל"מ שלי ובזחל"מים האחרים נפגעו. לפתע נפגע הזחל"מ שלי — והחל לבעור. פקדתי על האנשים לנטשו ולהמשיך דרכם ברגל, בעוד אני מנסה להצילו ולנהוג בו הלאה. התכוונתי להגיע אל חורשת זיתים שליד אל-מנשיה, בה נמצאו יחידות משלנו. בדרך פגשתי את יענקל'ה, מפקד יחידת-הסיור, שיצא לקראתי. רק לאחר מכן הוברר לי כי יחידת-הסיור ופלוגת-הטנקים חיפו על נסיגתי. כאשר ראה אותי יענקל'ה צעק לי: „ג'וני, עזוב את הזחל"מ, הוא עומד להתפוצץ — עבור לזחל"מ שלי!“ אני התעקשתי, והמשיכתי לנסוע לכיוון החורשה. הוא המשיך בדרכו, כש-לפתע, בהסתובבו לאחור, נפגע במצחו מקליע — ונהרג במקום.

„עתה נוכחתי כי אין אפשרות להציל את הזחל"מ שלי, ולפיכך זרקתי החוצה את הנשק שבתוכו והמסמכים — וקפצתי גם אני ממנו. לא התרחקתי אלא צעדים אחדים והזחל"מ התפוצץ.“

הכוחות הירדניים לא הבינו, למעשה, את אשר אירע לנגד עיניהם. כניסתן של כוח-ההנדסה, יחידת-הסיור ופלוגת-הטנקים של יריב, וכן ההנחתה הארטילרית המרוכזת, שבאו כדי לחלץ אנשי-צוות אחדים, בעת ובעונה אחת עם המכה האגפית שהונחתה על-ידי חטיבתו של אל"מ אורי — נתפרשה על-ידם כראשית מתקפה לעבר הצמתים קבטיה וערבה, ובהתאם לכך הסיקה, כנראה, את מסקנותיהם: כוחותיהם החלו בנסיגה לעבר מחסום עקבה במזרח ורכסי סילת-אדזהר בדרום.

לחיפוי על נסיגתם לעבר מחסום עקבה פתחו הירדנים באש

* תחקיר שנערך לאחר המלחמה הבהיר כי מכל הכוח שהגיע למיצר בקבטיה לא הצליחו להיחלץ לעבר מחסום ערבה אלא 2 מחלקות „פסונים“; כל היתר הושמדו או נתפסו כשהם נטושים.

כנראה, על הדעת תנועה כזאת של כוחותינו בלילה. צוותי הטנקים ונושאות-הגייסות המשוריינות של הירדנים נתפסו מחוץ לכליהם. חלק מהם אף לא הבין כי כוחותינו הם הנעים בציר. בציר השני, ציר הבקעה, נע מפקד כוח הטנקים הקלים, רפול ועמו פלוגת טנקים קלים בפיקודו של רן, מנווטים עלידי צוות הסיוור בפיקודו של יהודה. כוח זה הגיע למחר סוס-הנ"ט של עקבה, פרץ אותו — ופנה ימינה לעבר מבור אות טובאס, שם התחבר עם פלוגתו של גיל.

משעברו כוחותינו ושטפו הלאה, החלו חלק מן הצוותים הירדניים שבים לכלי-רכבם; ואולם הם נתקלו בכוחות מן "הגל השני", בפיקודו של מישקה, שהיו עמו פלוגת-חרמ"ש ומחלקת טנקי "סנטוריון". טנקי ה"סנטוריון" פגעו בטנקים ובנושאות-הגייסות המשוריינות של הירדנים ואילו חיילי-החרמ"ש ירו בצוותי-האויב בנשק קל. הם אף פגעו בתת-מקלעים וברימונים בצוותים ירדניים שהיו בתוך כלי-רכבם.

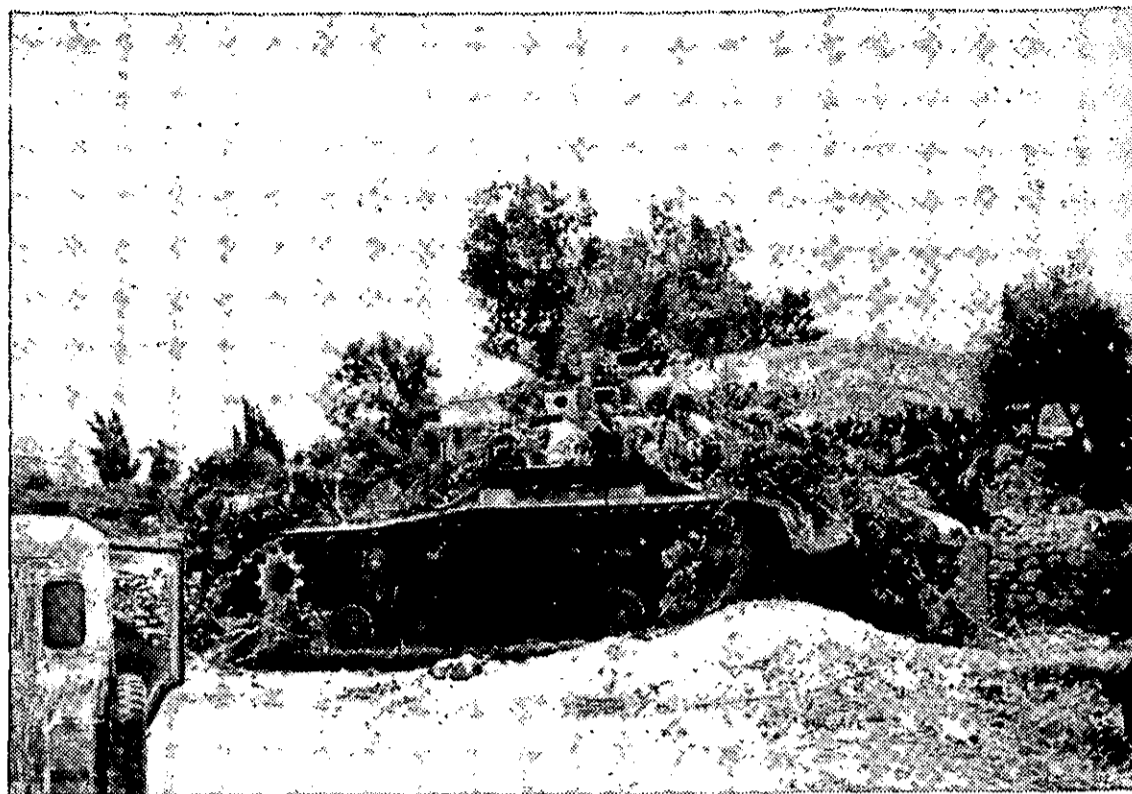
טובאס עצמה נמצאה ריקה מכוחות; כוחות חטיבת אורי חלפו על פניה והמשיכו בדהירתם לעבר שכס, בהותירם מאחור ריהם את שריון האויב, חלקו הגדול מושמד ומיעוטו נטוש. כיבוש שכס וטיהורה הם פרשה בפני עצמה — והיא תסופר בהרחבה בהודמנות אחרת.

לפנות בוקר באותו יום, 7 ביוני, פתחה חטיבתו של אל"מ משה בהתקפה על צומת קבטיה וצומת ערבה — וכבשה אותם בסערה. בשעה 0800 כבר התחברו שתי החטיבות. טיהור צפון השומרון הושלם.

סיכום

היטב; יחידותינו פעלו בהתאם לתכנית. בגנין חזרו כוחותי החי"ר לעמדותיהם לאחר שהופגזו ונשטפו עלידי כוח שריון,

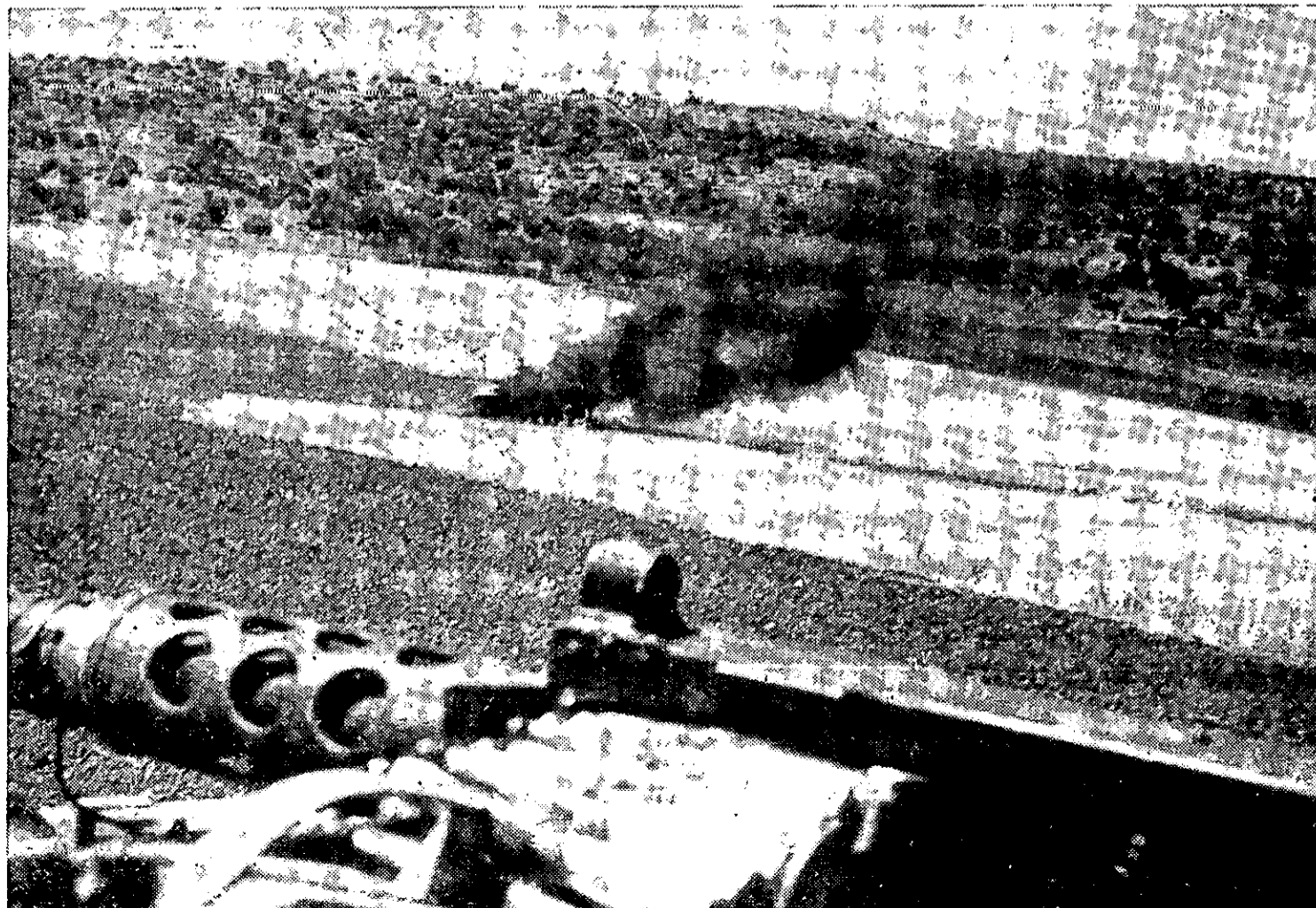
הכוחות הירדניים התגלו כאויב שאין לזלזל בו: חייליו ומפקדי הוטרם — אנשי רגלים, שריון וארטילריה — לחמו

טנק "פטון" ירדני, שנפגע בזבזיבה

לאחרי-מכן וחסמו את הציר לעבר קבטיה. לאחר שנחסם הציר, החלו כוחותינו נעים לטובאס בשני צירים, בפיקודו של רפול.

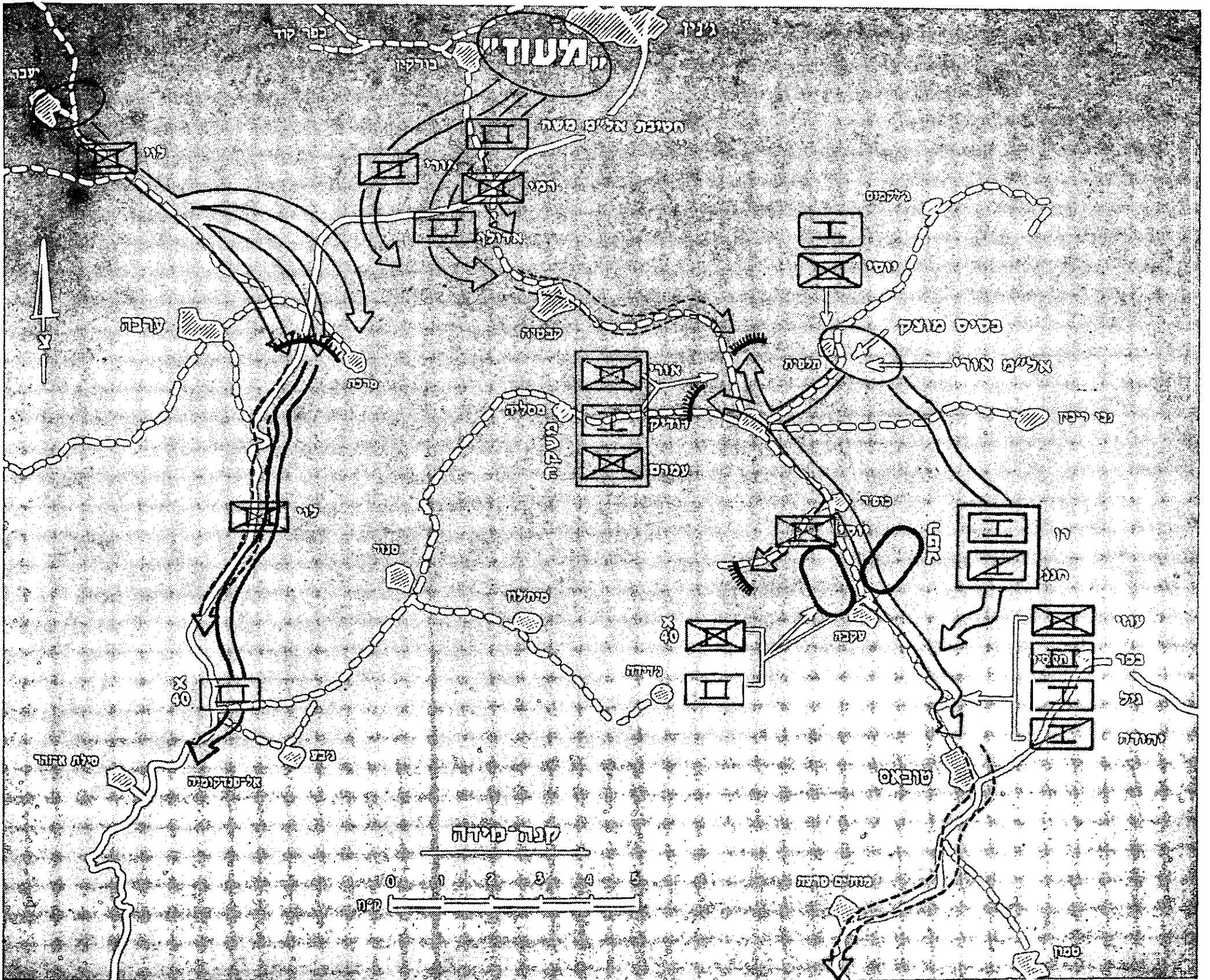
בציר האחד, ציר הכביש, נעו מחלקת טנקי "סנטוריון" ופלוגת טנקים קלים בפיקודו של גיל, ואחריהן — פלוגת-חרמ"ש בפיקודו של עוזי. הפתעת האויב היתה רבה, הוא לא העלה,

טנק ירדני "פטון", שנפגע עלידי כוחותינו בעמק זבזיבה, בוער

ליום הקרב בעמק דותן היתה, למעשה, סדרת קרבות פנים-אל-פנים בין טנקי "שרמן" נושנים לטנקי "פטון" — העולים עליהם בהרבה מבחינת איכותם. אך לא עובי השריון או עוצמת התותח, כי אם הצוותים הטובים יותר, הם שהכריעו את הקרב. תמרון הכיתור מדיר-אבודעיף דרך טובאס עד מוצאה הדרום-מזרחי של שכם, הוטל על חטיבתו של אל"מ אורי: העליה המפתיעה מדיר-אבודעיף, לג'לקמוס, בתוואי שאין

ואילצו את חטיבת-החי"ר של אל"מ אהרון לכבוש את העיר מחדש. בקרבות-השריון ידעו צוותיהם של טנקי ה"פטון" לנצל כראוי את השטח המכוסה לשם פריסה ותפיסת עמדות-אש. הפיקוד הירדני השכיל להכניס למערכה, בצירי-תנועה סבירים ובמגמה התקפית, חטיבת-שריון שלמה במועד מוקדם יחסית — שלוש שעות לאחר תחילת הקרב ועוד לפני שנכר

מפה מס' 6: השלב האחרון של המערכה

גרוע ממנו לתנועת חטיבה משורינת; חסימה (באש) של ציר טובאס-קבטיה; קרב הלילה בציר זבבדה-טובאס, והתמרון מטובאס למוצאה הדרום-מזרחי של שכם — מנעו מן האויב אפשרות לנצל את השטח ההררי לשם ניהול קרב-השהיה ממושך, ואיפשרו לחטיבת-טנקים קלה להשיג תוצאות מכריעות.

בשו על-ידי כוחותינו יעדים חיוניים כל שהם. חטיבת-השריון הגיעה לעמדותיה (צמתי ערבה וקבטיה) תוך פרק-זמן קצר, ומייד בהמשך תנועתה ניסתה לפתח התקפת-נגד לעבר הרכיבים שמצפון לעמק דותן. זהו האויב שבו לחמו חטיבותיהן של אל"מ משה ואל"מ אורי. לחימת חטיבתו של אל"מ משה למן העליה למוצב בורקין עד